List 17. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. aprila 1873.

Obseg: Kako stojí s turško govejo kugo? — Vinorejcem na Krasu v prevdarek. — Še nekoliko o planinstvu sploh. — Gospodarske skušnje. — Nova cestna postava za deželo Kranjsko. (Dalje.) — Poglavitne odločbe nove postave za direktne volitve v državni zbor. — O stranki pravice ali pravni stranki Avstrijski. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako stojí s Turško govejo kugo?

Iz vseh krajev na gorenjskem Kranjskem, kjer se je izprva vnela goveja kuga, moremo danes poročati, da posihmal se ni na novo prikazala nikjer, ko je bila pobita bolna ali sumljiva živina.

V Medvodah med Ljubljano in Kranjem je pretekli teden krava poginila, pri kteri so pri raztelešenji se našla nektera sumljiva znamenja, ki so tem več sumljiva bila, ker so se goveda tega gospodarja gonila napajat po tisti poti, kodar so Hrvaške buše v Praše šle. V tacih sumljivih okoliščinah velí postava v §. 21., da se storí vse, kar je treba, da, če bi sumljiva bolezen zares še drugo živinče napadla in bi se ta potem za kužno spoznala, se brž zaduší kuga, da ne sega dalje. Modro je postava ta §. določila, ker skušnje vseh dežel kažejo, da se včasih, ko zdravniki ne vidijo bolne živine žive in ne morejo opazovati znamenj njenih, se bolezen za tako ima, da se ne more ne za nenevarno, pa vendar tudi ne za kužno priznati, in takrat je za varnost sosedov treba zaprtije sumljivega hleva in sumljive hiše. Se ve, da to razumeti, treba je več uma kakor ga ima kak živinsk mazač ali neveden župan.

Tudi na dolenskem Kranjskem se je kuga v Javorici po ostri izpeljavi postave mahoma zatrla; vsaj se dozdaj ni nič več slišalo o kugi ondi.

Al v drugi vasi v Krškem okraji na Dolenskem se je vnela, namreč pri sv. Lorencu. Komisija je edino kuge sumljivo kravo pobiti dala in s tem menda zatrla kugo.

Za stražo na meji Kranjski in Hrvaški je dovolilo c. k. vojno ministerstvo sedaj deželi Kranjski več vojakov, ki so res potrebni zato, ker, kakor Zagrebški časnik „Obzor“ piše, se je goveja kuga malo da ne vnela po celi županiji Zagrebški. Temu naznanilu pa dodaja to-le opazko: „Kdor je slišal v naših poslednjih listih poročila o postopanji policajno-zdravstvenih nadzornikov na sejmih, ne bo se ni malo čudil tej žalostni novici“. Čujte župani in drugi, ki imate skrbeti, da se na tanko spolnuje postava, ne pa nečimurno ter je potem cela dežela tepena zarad take in enake nemarnosti.

Iz Koroškega ni bilo zadnje dni nič slišati o novi kugi. —

Vinorejcem na Krasu v prevdarek.

Odkar se je ostri teran vinorejcem prikupil in povzdignil v ceni, si tamošnji posestniki prizadevajo, pridelek pomnožiti, in to z zasajanjem novih brajd.

Po dosedanjem ravnanji in razpeljevanji brajd pride vprihodnje veliko svetá pod brajde; tudi se bode potrebovalo veliko več podpornega lesa, namreč rahelj in kolcev.

Vprašanje je tedaj: od kod se bode dobivalo podpornega lesá, ker ga na Krasu še toliko ni dobiti, kolikor ga je bilo do sedaj potreba?

Morebiti iz daljnih gozdov po visoki ceni? Ali to se bode komaj splačevalo.

Oziroma na to naj bi Kraševci v prevdarek vzeli sledeči nasvèt:

Pri zasajanji novih brajd naj se sadí trtni grm po 11 čevljev narazen, in v sredo vmes en klen, dobro močan, da bode v treh ali štirih letih blizo dva palca debel dorastel. Kedar trte izrastejo, naj se za razpeljavanje privežejo remeljni ali še boljše smrekovi drogovi na klene, prvi do dva čevlja, drugi kake tri in pol in tretji pet čevljev od tal, in na te naj se privezujejo trtne čoke. Tako bodo vse trte stale po konci, dosti manj tal zadevale in ne potrebovale druge podpore.

Skušnje bodo kmalu pokazale, kakošen dobiček bi ta prenaredba donašala. O...

Še nekoliko o planinstvu sploh.

Kakor slišimo, glasi „Novic“ o združenji gospodarstva na planini niso bili klici vpijočega v puščavi. To nas veselí. Da še bolj pritisnemo na dobro voljo naših gospodarjev, ki imajo posestva na planinah, naj dodamo še to, kar piše knjižica „Zboljšanje gospodarstva na planinah“, ki ni v tolikih rokah, kakor bi želeli, da bi bila.

Tako premožnih planinarjev — beremo ondi — se menda po Slovenskem le malo najde, ki bi mogli z največim pridom oskrbovati vse, kar je pri umnem planinstvu potrebno in koristno. Mali gospodarji pa ne morejo nikakor dobivati, ako je vsak sam za-se, velikega dobička iz stanaríj ali planinstva. Najboljše je tedaj tudi tukaj, da se posamesniki združijo in si drug drugemu pomagajo. „V združbi je moč“ pravi star pregovor, ki je tudi popolnoma resničen, kajti cela soseska ali več družnikov skupaj si gotovo lože napravijo in oskrbijo vse to, česar potrebujejo, da se more planina in stanaríja vedno v najboljšem stanu obdržati,

vse to pa tudi z veliko manjimi stroški nego posamesen človek.

Temu naj povemo le en dokaz:

Ko je stanarija umno napravljena in je vse v najlepšem redu, kar si cela soseska ali več družbenikov gotovo več oskrbí nego kak posamesnik ali celó mali in srednji gospodarji, potem zadostujeta, na priliko, za 400 krav 2 stanarja in 3 ali 4 pastirji, kterim gotovo še toliko časa ostaja, da oskrbé vse, kar stanarijo v dobrem stanu vzdržuje; a zraven še tudi lahko kak prostor otrebijo in še kako drugo delo v roke vzamejo.

Vse osebe tedaj, kolikor jih je treba v izboljšanje planine in umno vravnavo planinskih stanarij pri 400 kravah, da se planina vedno v dobrem redu in najboljšem stanji obdržé, stale bi na 3, k večemu 4 poletne mesece računjeno, z vsemi potroški gotovo ne čez 800 goldinarjev. Na ta način, to je, ako se 400 krav združi, se z eno stanarijo tudi popolnoma umno, dobro, veliko boljše, pa tudi z veliko večim dobičkom lahko stanari, nego bi bilo to posamesnim manjšim gospodarjem mogoče.

Vzemimo pa, da teh 400 krav spada kakim 100 ali znabiti še več gospodarjem v vlast. Koliko truda več, koliko časa več in zamude, koliko manj in slabejega masla in sira, tedaj tudi manj dobička bi donašala planina tem sto gospodarjem, ako bi vsak sam za se pasel, sir delal itd.!

To menda vsaki, kdor to stvar le nekoliko premisli in le površno prevdari, lahko razvidi.

Tedaj lahko rečemo, da bi potem omenjenih 100 gospodarjev, namesto 800 gold. pašnja (pastirovanje), sirarija itd. stala gotovo več nego 2000 gold., a za sir in maslo bi pa skupili, ako tudi vse prodadó, celih 2000 gold. manj. Razloček tedaj ne znaša nič manj nego 3200 gold. reci: tri tisoč in dvesto goldinarjev! Vsak planinar, ki zna računati, si to stvar lahko sam preračuna in prepričal se bode, da je temu res tako.

Ako ima gospodar več, postavimo, 20—30 krav in še nekoliko ovác in kóz, in svoj lastni del planine, no! tak gospodar potem, se vé da, tudi sam za-se lahko stanári; in to še posebno takrat, ako ima svojeglavne, trmaste, starokopitne sosede, s kterimi mu nikakor ne kaže, da bi se ž njimi združil.

Skoraj vsaka planina je tako ustvarjena, da se lahko na tri pašne dele loči in sicer: nekoliko prostora je posebno primornega za pašo goveje živine, nekoliko za ovce, in nekoliko za koze. Nikakor pa ni napačno, ako se kozje, kravje in ovčje mleko skupaj v izdelovanje sira porabi; kajti, če se kravjemu ali kozjemu mleku nekoliko ovčjega mleka primeša, je sir gotovo bolj masten, pa tudi boljega okusa nego iz samega kravjega ali kozjega mleka.

Naj tudi tukaj še enkrat opomnimo, bodi-si soseska, posamesni gospodar ali pa kaka družba, vsak naj ima natančen in vesten zapisnik. Posebno pa je zapisnik soseskam in družbam neobhodno potreben, kajti od natančnega zapisovanja in računanja zavisi dobiček vsakega gospodarstva.

Gospodarske skušnje.

* *Da dobi konj lepo svetlo dlako.* — Če konju daješ na teden dvakrat — posebno spomladi in jeseni — kuhovine lanénega semena piti, to je, da v 5 bokalih vode skuhaš dobro pest lanénega semena, in če tako delaš vsaj 4 tedne zaporedoma, bode konj dobil lepo dlako. —

* *Prijateljem dobre pečene kuretnine.* — V časopisu „M. M.“ pripoveduje, da je nekdo v neki krčmi na mizo dobil jako finega kopuna. Krčmar mu odgovorí, da je to petelin, kterega je videl poprej letati okoli hiše. Gost ni hotel tega verjeti, kajti trdil je, da bi morala biti pečenka jako trda. Krčmar pa mu to tako-le razjasni: Jaz dajem petelinu eno uro poprej ko ga zakoljem, glažek ruma in ga potem pustim celo uro letati. Potem ga zakoljem in meso je fino mehko. — Mi nismo tega poskusili. Kdor ima veselje pijanega petelina pečenko pripravljati, naj poskusi!

* *Esparseta ali turška detelja za čbele.* — Ni je koristnejše rastline za čbele kakor je turška detelja. Skušeni čbelar Stein naznanja — ne bi verjel — da mu je en močen roj na en dan nanosil 21 funtov medú, ker je turška detelja bila tik pred čbelnjakom, drugi roj nanosil mu je o 4 dneh 60 funtov. Méd — pravi Stein — je belkast in v vsem drugem izvrsten. Vredno je po takem, da si čbelarji zapomnijo to.

„Gosp. List“.

Nova cestna postava za deželo Kranjsko.

(Dalje.)

Zalaganje stroškov za občinske ceste in poti.

§. 16. Vsaka občina je praviloma dolžna skrbeti za to, da se po njeni zemlji redno napravljajo in vzdržujejo potrebne občinske ceste, potje in mostovi.

A kjer so posebni skladi (konkurencije) za vzdržavanje posamesnih občinskih cest, potov in mostov, naj ostanejo tudi vprihodnje.

Napravljanje in vzdržavanje občinskih cest in potov je notranja občinska stvar, določbe občinskega zakona pa naj bodo za merilo, kedar je skrbeti za potrebne denarje ali za delo.

Zasebnopravne dolžnosti.

§. 17. Dolžnosti, ktere se na posebne pravne naslove opirajo o tem, da se mostovi ali posamesni cestni kosovi vzdržujejo in popravljajo ali popolnoma ali nekoliko, ostanejo veljavne o vsaki vrsti cest.

Priplačila zasebnikov za posebno uporabo kake okrajne ceste.

§. 18. Občinskim cestam, ktere največ služijo na korist večim podvzetjem, odmeri se poseben naklad, ako ga občine poprosijo. — Koliko naklade se jim naloží, to določi posebna deželna postava.

III. Pristojnost o cestnih stvaréh.

Sodelovanje deželnega zbora.

§. 19. Uvrstitev kake ceste v vrsto okrajnih (kantonskih) cest, opustitev okrajne ceste, določba o osnovi in o zvršilu osnove pri novi takošni cesti, potem izpremeba skladnih okrajev, razen slučajev, omenjenih v §. 7., ustanovitev posebnega sklada pri okrajnih cestah za posamesne koristi (§. 18.) se godí vsled deželne postave.

Predno se naredí taka deželna postava, naj se najprvo doženó potrebne razprave z udeleženci in pa tehnične pozvedbe, ter naj se tudi dotične cesarske gosposke doprašajo, kar se tiče javnih in vojaških ozirov.

Področje deželnega odbora.

§. 20. V področje deželnega odbora spada: vrhovni nadzor nad napravljanjem in vzdržavanjem okrajnih cest, dovolitev denarnih pripomočí za ceste v mejah proračuna, s kterim je deželni zbor sploh dovolil stroške za delanje cest, potem določevanje, kako in kam naj se ti dovoljeni novci porabijo, in pa razsodba o pritožbah proti naredbam okrajnih cestnih in občinskih odborov.

Okrajno-cestni odbori.

§. 21. Izvrševanje cestne naprave, vsa tehnična in gospodarska uprava ter tudi neposrednji nadzor nad stanjem okrajnih cest, določevanje redú, po kterem občine opravljajo cestno tlako, in uravnavanje prepirov med posamesnimi občinami o stvaréh občinskih cest, potov in mostov, spada v področje okrajno cestnega odbora.

On v stvaréh okrajnih cest sklepa in nadzoruje. Njegovi sklepi vežejo vse občine v okraji cestnega sklada.

Njegova dolžnost je, da pretehta in ustanoví proračun, ki ga je sestavil prvomestnik, da sklene o okrajnem nakladu, potrebnem v cestne namere, ter da pretehta in reši letni račun potem, ko je 30 dni udeležencem na videž razgrnjen ležal v pisarni one občine, v kteri stanuje prvomestnik, ter ko se je to razglasilo po vseh občinah skladnega okraja.

Nadzorovanje nad okrajnimi cestami po županih ali cestnih komisarjih.

§. 22. Okrajno-cestni odbor je upravičen, nadzor nad cestami, kar jih je pod njim, odkazovati občinskim županom tistih občin, ktere so v okraji, ali posamesnim cestnim okolišem narekati cestne komisarje, ki so dolžni, svojo službo vsaj leto dni opravljati za častno službo.

Izpolnjevanje naredeb okrajno-cestnih odborov po občinah (soseskah).

§. 23. Povelja, ktera okrajno-cestni odbori občinam (soseskam) dajó o napravljanji in vzdržavanji ter popravi okrajnih cest, naj župani izpolnujejo brez upora.

Župani, kedar jih je pozval okrajno-cestni odbor, naj brez odloga splošen, v tistem okraji običajen razglas o vrsti cestnega dela in pa o obroku, do kterega naj se zvrší, ter potlej tega dela napoved posamesnim občanom, kteri so v skladni dolžnosti, ukažejo po prisežnem občinskem človeku, proti čegar potrditvi o storjenem osebnem naznanilu pozneje ni pripuščen ugovor, rekoč, da oznanilo ni opravljeno.

Proti obotavljivim občanom (soseščanom), ktere veže skladnost, naj dotični župan po določilih občinskega reda zarad zastalih dolžnosti postopa tudi s silo, če je treba.

Potrdba kazni in politično izvršilo.

§. 24. Ako občine svojih dolžnosti ne bi izpolnile, naj jih dá odbor okrajnih cest izvršiti na njihove stroške; tudi je opravičen, potrdbo kazni pridruževati svojim ukazom ter onim občinam, ktere ne poslušajo njegovih povelj, prisojati do 100 gold. globe. — Stroški za izpolnitev dolžnosti obotavljajočih občin se smejo, ako je treba, iz okrajnega cestnega zaklada naprej plačati. Prisojene globe (denarne kazni) se devajo v zalogo okrajnih cest.

Stroške, kar se jih je izdalo za take pri cestnem napravljanji obotavljajoče občine, ter tudi pravokrepno jim prisojeno globo naj politična oblastva terjajo po propisih o politični izvršbi.

Postavljanje cestarine (cestnih šrang).

§. 25. Postavljanje cestarin in mostarin po necesarskih cestah, ustanavljanje tarif, ktere se njih tičejo, in osvoboditev od cestarin more nastopiti samo vsled deželne postave. Razsodbo o prepirih zaradi osvoboditve od cestarinskih pristojbin, zarad postavljanja ali prestavljanja cestnih mitnic (šrang) itd., prihranjajo se pri vsakoršnih cestah državni upravi.

Razsvojitev.

§. 26. Razsodilo o razsvojitvah po zakonih in ukazih, o tem zdaj veljavnih, pristaja političnim upravnim oblastim.

Pravica političnih oblastev, čuti nad cestami.

§. 27. Politične oblasti so upravičene in vezane, poganjati se za to, da se javne ceste in pota hranijo v tacem stanji, kakoršno zahtevajo postave, ter da jih more vsak rabiti brez zapreke.

Političnim oblastim je posebno dolžnost, kedar se na cesti najde kak pogrešek, kteri občila ustavlja, ali kedar bi zarad teh pogreškov ljudem ali svojíni pretila opasnost (nevarnost) potrebno pomoč zahtevati od organov, kterim to najpoprej veleva dolžnost, in ako bi zamuda bila nevarna, ali ako bi pomoč ne prišla ob pravem času, tedaj je treba, da ta gosposka pogreške odpravi naravnost ob stroških tistih ljudí, kterim to naklada dolžnost, in da tem ljudém to nemudoma priznanijo, ter pri okrajnih cestah tudi deželnemu odboru.

(Konec prihodnjič.)

Poglavitne odločbe

nove postave za direktne volitve v državni zbor.

(Konec.)

Volitve za državni zbor po volilni reformi se bodo vršile tako-le:

Na Štajarskem:

Véliki posestniki

volijo . . . . . 4 poslance

Mesta in trgi:

Na stran pustivši poslancev 6, ki jih volijo nemški Štajarci in njim pridruženi tudi nekteri slovenski kraji, pa tako, da ni misliti na zmago slovensko, in na stran pustivši tudi 2 poslanca, ki ju volite kupčijske zbornice v Gradcu in Leoben-u, začnemo z mesti in trgi nekdanjega Mariborskega in Celjskega okrožja, kteri volijo skupaj poslanca 2, namreč:

Maribor z voliščem v Mariboru, Slovenska Bistrica z voliščem v Slovenski Bistrici,

Sloven Gradec, Muta, Marbeg, Vozenica z voliščem v Slovenem Gradcu,

Ptuj, Št. Lenart z voliščem v Ptuji,

Ormuž, Ljutomer in — z voliščem v Ormužu,

vsa ta mesta in trgi skupaj volijo 1 poslanca;

Celj, Žavec, Vitajna, Vojnik in Laško z voliščem v Celji,

Mozirje, Gornji Grad, Ljubno in Vransko z voliščem v Mozirji,

Rogatec, Šmarje z voliščem v Rogatcu,

Brežice, Sevnica, Kozje z voliščem v Brežicah,

Konjice z voliščem v Konjicah,

Šoštajn z voliščem v Šoštajnu,

vsa ta mesta in trgi volijo skupaj tudi le 1 poslanca.

Občine kmetiške

pa volijo tako-le:

Mariborška in Slovenje Bistriška z voliščem v Mariboru,

Konjiška z voliščem v Konjicah,

Sloven-Graška in Marbeška z voliščem v Sloven Gradcu,

vse te občine skupaj volijo 1 poslanca;

Ptujska, Ormužka in Št. Lenartska z voliščem v Ptuji,

*

Rogatška in Šmarska z voliščem v Rogatcu,
Ljutomerska in Zgornje Radgonska z voliščem v Ljutomeru,
te občine volijo skupaj 1 poslanca;
Celjska, Vranska, Gornjegradska, Laška in Šoštajnska z voliščem v Celji,
Breška, Kozja in Sevniška z voliščem v Brežicah.
te občine volijo skupaj 1 poslanca.

Na Koroškem:

Véliki posestniki

volijo skupaj 1 poslanca.

Mesta in trgi:

Celovec voli 1 poslanca.
Št. Vid in Trg z voliščem v Št. Vidu,
Breze, Strasburg, Stari Dvor, Hüttenberg z voliščem v Brezah (Friesach),
Wolfsberg, St. Lenart, Št. Andrej, Št. Pavel, doljni Dravberg z voliščem v Wolfsbergu,
Velkovec, Bleiburg, Kaplja z voliščem v Velkovcu,
ta mesta in trgi volijo skupaj 1 poslanca;
Belak z voliščem v Belaku,
Sv. Mohor, Pliberk, Ruti z voliščem v sv. Mohoru,
Trbiž in Malborget z voliščem v Trbižu,
Špital, Sovodenj, Greifenburg, gornji Dravberg z voliščem v Špitalu,
Gornje Belani z voliščem v Gornjih Belanih,
ta mesta in trgi volijo skupaj 1 poslanca;
Kupčijska zbornica v Celovcu voli 1 poslanca.

Občine kmetijske

volijo pa tako-le:
Celovška in Tržka z voliščem v Celovcu,
Velkovška, Kapeljska, Bleiburška, Doberle-Veška z voliščem v Velkovcu,
te občine volijo skupaj 1 poslanca;
Št. Vidska, Brezka, Krška, Svineška, Stari Dvorska z voliščem v Št. Vidu,
Wolfberška, Št. Lenartska in Št. Pavelska z voliščem v Wolfsbergu,
te občine volijo skupaj 1 poslanca;
Belaška, Rožeška, Paternonska, Podkloštersk in Trbiška z voliščem v Belaku,
Borovljska z voliščem v Borovljah,
te občine volijo skupaj 1 poslanca;
Špitalska, Sovodenjska, Greifenburška, Gornje Belaška in Vogliška z voliščem v Špitalu,
Št. Mohorska in Kotoška z voliščem v Št. Mohoru,
te občine volijo skupaj 1 poslanca;
Belaška, Rožeška, Paternonska, Podkloštersk in Trbiška z voliščem v Belaku,
Borovljska z voliščem v Borovljah,
te občine skupaj volijo 1 poslanca;
Špitalska, Sovodenjska, Milstetska, Greifenburška, gornje Belaška in Vogliška z voliščem v Špitalu,
Št. Mohorska in Kočka z voliščem v Št. Mohoru.
te občine skupaj volijo 1 poslanca.

V Istri:

Véliki posestniki

volijo 1 poslanca.

Mesta in trgi:

Poreč, Koper, Piran, Rovinj, Buzet, Izla, Mile, Novigrad, Umag, Matavun, Buje, Vizinada, Pazen, Labin, Plomin, Dinjan, Pulje. Losin mali, Losin veliki, Cres, Krk, Voloska, Kastav, Lovrana, Mošenice in pa kupčijska zbornica v Rovinji
volijo skupaj 1 poslanca.

Občine kmetiške

pa volijo tako:
Občina Poreška, Matavunska, Bujska z voliščem v Poreču,
Koperska, Piranska, Buzetska z voliščem v Kopru,
Dinjanska, Puljska in Rovinjska z voliščem v Dinjanu,
te občine skupaj volijo 1 poslanca;
Pazenska in Labinska z voliščem v Paznu,
Vološka in Novogradska z voliščem v Voloski,
Creska in Krška z voliščem v Cresu,
Losiška z voliščem v Losinu,
te občine skupaj volijo 1 poslanca.

Na Goriškem in v Gradiški:

Véliki posostniki

volijo skupaj 1 poslanca.

Mesta in trgi:

Gorica, Kormin, Gradiška, Cervinjan, Tržič, Oglej, Grad, Tolmin, Bovec, Koroborid, Kanal, Ajdovščina, Sežana,
in pa kupčijska zbornica v Gorici volijo skupaj 1 poslanca.

Občine kmetiške:

Občina Goriška, Kanalska, Ajdovska z voliščem v Gorici,
Tominska, Cerkniška z voliščem v Tominu,
Bovska z voliščem v Bovcu,
te občine skupaj volijo 1 poslanca;
Gradiškanska, Korminska, Cervinska in Tržiška z voliščem v Gradiški volijo skupaj 1 poslanca.

V Trstu in okolici njegovi:

V Trstu voli 1. volilni razred 1 poslanca,
v Trstu voli 2. in 3. volilni razred 1 poslanca,
v Trstu voli 4. razred in pa
okoličani volijo skupaj 1 poslanca,
v Trstu voli kupčijska zbornica 1 poslanca.

Konečno imamo iz dotičnih predpisov za volitve dostaviti še to-le:

Véliki posestniki volijo na povedanih mestih; tudi za kmetiške občine so volilni kraji določeni, kakor smo jih tukaj povedali; mesta in trgi pa — če jim skupno volišče ni zaznamovano — volijo domá v svojem mestu ali trgu in po končani volitvi se seštejejo glasovi vsacega mesta in trga in potem se pošljejo ces. deželnemu predsedniku ali pa od njega postavljenemu komisarju, da on od tistih mest in trgov, ki imajo skupaj enega poslanca voliti, prejete glasove po komisiji dá sešteti in po soštevi se naznani izid volitve. — To je pri teh volitvah bolje, da meščanom ni treba v drugo mesto volit hoditi, ampak da domá opravijo volitev.

Ker pa volilci na kmetih, kakor pri volitvah za deželni zbor, ne volijo naravnost svojega poslanca, ampak si izbirajo še le možé, ki kot volilni možjé gredó za-nje poslanca volit, odločuje sedanja postava, da na vsacih 500 prebivalcev pride en volilen mož; občine, ki štejejo manj kot 500 duš, volijo tudi enega volilnega moža.

Voli se praviloma le osebno, to je, da vsak sam pride volit; po pooblastnicah volijo izjemno le veliki posestniki (grajščaki) — zakaj ta posebna pogačica? ni povedano.

Pravico voliti imajo le moški, ki so dovršili 24. leto in imajo sicer postavne lastnosti za volitev; le v vrsti velikih posestnikov grajščakov smejo tudi ženske

voliti, — zakaj spet ta posebna pogačica, tudi ni povedano.

Oklic ces. deželne vlade napové dan volitev po deželnih časnikih. Prve volijo kmetiške občine, potem mesta, trgi, potem kupčijske zbornice, in nazadnje veliki posestniki.

Volilci iz vrste vélikih posestnikov in mest in trgov kakor tudi kupčijskih zbornic volijo zmirom z listki, na ktere zapišejo imé, kogar volijo; volilci v kmetiških občinah pa volijo: ali da z besedo povedó imé poslanca ali da ga na listku zapisanega izročijo komisiji; to ali uno pa se zgodí po tem, kakor je dozdaj navada bila pri volitvah za deželní zbor.

To so bistvene rečí iz obširne postave za nove volitve v Dunajski državni zbor.

Političnе stvarí.

O stranki pravice ali pravni stranki Avstrijski.

(Konec. *)

Vprašanje. Ali pa ni cesar Jožef II. ustavno stanje posamesnih dežel Avstrijskih odstranil in s tem odpravil zgodovinsko njihovo pravo?

Odgovor. Res je to storil in sklenil vse dežele iz središča Dunajskega enolično vladati. Ko pa je nasledke centralističnega svojega djanja, po kterem je ob eno najlepših svojih dežel (Nizozemljo) prišel, malo pred smrtjo svojo preočitno videl, preklical je mnogo onih postav in ukazov, ki so kratile samoupravo in ustavo posamesnih dežel, in naslednik cesar Leopold II., storil je, kar je mogel v kratkem času dveletne svoje vlade, da je po dogovoru s sklicanimi deželnimi zbori ustavno stanje svojih dežel zopet ustanovil. Ravno tako je delal sin njegov cesar Franc I., ko se je odpovedal nemškemu cesarstvu in sprejel naslov cesarja Avstrijskega, ter v patentu od 11. avgusta leta 1804. odločno rekel, da vse njegove dežele vprihodnje obdržijo prejšnje naslove, ustave in razmere.

Vprašanje. Ali pa se pod cesarjem Francem I., vkljub zagotovljenim ustavam, vendar ni vladalo centralistično?

Odgovor. Res je, da vsled nastopivših tadanjih razmer in vsled strahú pred prekucijskimi nakanami, ki so se takrat v vsej Evropi oživile, bilo je le malo sledú in tirú o ustavni vladi. Al zarad tega niso ustavne pravice dežel nehale, kajti pravica ostane pravica, in samovolja, če tudi izvira iz najbolje volje, je ne more uničiti, ampak le začasno odstraniti. In ker je bilo začasno odstranjeno, ustanovljeno je bilo zopet po njegovem nasledniku, zdaj vladajočim cesarjem Franc Jožefom.

Vprašanje. In kako se je to zgodilo?

Odgovor. Po cesarskem patentu, ki se na kratko oktoberska diploma imenuje zato, ker je oktobra meseca leta 1860. dana bila in oklicana. Ta diploma izrekoma pripoznava zgodovinske pravice posamesnih dežel, rekoč, da cesar hoče trdne podlage in poroštva stvariti moči in varnosti Avstrijskega cesarstva, in da taka poroštva vidi le v takih državnih napravah in v tacih pravnih razmerah, ktere se skladajo z zgodovinsko pravno zavestjo in obstoječimi različnostmi njegovih dežel. In tudi ono slovesno pismo, s kterim je bila oktoberska diploma oklicana, povdarja pravice posamesnih dežel.

Vprašanje Kako pa se je rodila oktoberska diploma?

Odgovor. Pred to diplomo bile so prekucije leta 1848.; po njih je bilo ustavljeno vse ustavno življenje, nastopil je čas reakcije, to je, pomaknilo se je vse nazaj; potem je prišla nesrečna vojska na Laškem 1859. leta — in nasledki te nesreče so stvarili diplomo, in sicer tako-le:

Prekucije 1848. leta so napravile povsod velike zmešnjave, nastopili so boji med narodi in narodi. Ko so bili vkroteni ti boji, nastopila je reakcija, to je, ko se je polegla vrtoglavnost svobodnaška, nategnila je vlada ostre strune in vpeljala strogi centralizem, ki se ni brigal za želje in pravice posamesnih dežel, ampak le imel namen, edinstvo državno zopet vtrditi. Reakcija je bila zadovoljna s tem, da je prekucijske elemente zatrla ali vsaj potrla. Al razmere, ki jih je le na videz vredila, mislila je, da so zares in stanovitno vredjene; tudi silo, s ktero je pritiskala na prekucijo, imela je za zdatno podlago državnega reda, dokler je niso dogodbe leta 1859. in nesrečni izid vojske na Laškem podučile, da njena vredba cesarstva je puhla in nikakor zadostna za varnost njegovo. Sprevidela je zdaj, da je treba druzih podpor za red in obstoj cesarstva. In sklical se je tako imenovani „pomnoženi državni zbor“ s cesarskim patentom od 5. marca leta 1860. V ta zbor je bilo poklicane iz vseh dežel nekoliko odličnejše gospôde, ki se je posvetovala o tem, kako bi se Avstrija rešila iz zadreg, v ktere je zašla po revoluciji leta 1848. in po reakciji, ki je prišla za revolucijo. Več mesecev je trajala ta skupščina in na podlagi njenih nasvetov rodila se diploma od 20. oktobra 1860. leta.

Vprašanje. Kaj pa je glavna misel oktoberske diplome?

Odgovor. Jedro njeno je, da z absolutizmom ni več pričeti, da pa nova vlada Avstriji se ne more samovoljno snovati, ampak na starih pravnih podlagah, tedaj po dogovoru z deželnimi zbori, ki naj stvarijo potrebam novega časa pristojni mir, z eno besedo, najde naj se **sprava** s starodavnimi pravicami in novimi potrebščinami.

Vprašanje. Po takem tedaj beseda „sprava“ (Ausgleich) ni še le dandanes skovana beseda in znajdba Čehov, zagrizenih v zastarele in obledéle stanovske pravice?

Odgovor. Ni ne! Beseda „sprava“ se nahaja izrekoma v oktoberski diplomi in cesarjevem manifestu, s kterim je bila diploma oklicana. Res je pa, da Čehoslovani so prvi bili, ki so hoteli k veljavi pripeljati cesarjevo, v diplomi izrečeno besedo in so možato delali na to, da se vresniči. Za njimi pa se je tudi drugod ustanovila stranka sprave, državopravna stranka, in to ne samo v slovanskih deželah Avstrije, temuč tudi v nemških: na Tirolskem, Vorarlberškem, v gornji Avstriji, na gornjem Štajarskem itd. Hudobija in neumnost je tedaj, če nasprotniki naši lažejo, da Slovani hočejo zatreti Nemce. Stranka sprave hoče le enake pravice vsem narodom, enako mero vsem; ona hoče, da beseda cesarjeva, v oktoberski diplomi slovesno izrečena, postane meso, življenje. Stranka sprave stojí tedaj na strani cesarjevi in se bojuje zoper tisto stranko, ki je kakor ljulika med pšenico zasajena v vseh deželah in tudi na Slovenskem. Oktoberske diplome ni razrušila niti februarska ustava od leta 1861. niti decemberska ustava od leta 1867., kajti obé ustavi je stvaril ožji državni zbor, ki ni imel pravice do tega. Oktoberska diploma je tedaj tisti nepreklicljivi ščit, s kterim se vojskuje državopravna stranka ali stranka pravice, in ki bode prej ali pozneje dosegla tudi zmago, v kar Bog pomozi!

---

*) Nadaljevanje sestavka v listu 12.

Mnogovrstne novice.

* *Judje segajo po gospodstvu svetá.* To je unidan brez ovinkov rekel dr. Ludevik Philippson, dosluženi rabinar. In to je resnica. Poglejmo danes kamor koli hočemo, povsod vidimo, da judovski duh svet suče. Naj bodo ministri, bankirji, vredniki, profesorji, trgovci itd., v vseh veje isti duh: vladati svet. Angležki minister Disraeli (jud po rodu) je izustil pomenljive besede, rekoč: „svet vladajo vsi drugi ljudje, kakor mislijo tisti, ki ne vedó, kaj se — za koulisami godí". In minister Cremieux (tudi jud) je prav jasno povedal, kaj da hočejo judje, rekši: „novo Mesijevo kraljestvo more vstati in nov Jeruzalem namesti cesarjev in papežev". Primerimo to, kar zdaj po „liberalnem" svetu vidimo, kako judovski časniki pravi ali po kristijanskih judih vredovani podkopujejo vse, kar mora spoštovano biti, če nočemo, da razpade svet, in priznati moramo, da jud hoče svet vladati.

* Na Dunajski razstavi bode Rusko konjarstvo znatno zastopano. Iz Petrograda je 28 plemenitih kónj pripravljenih iz najimenitnejših konjaric kneza Romana Sanguška, Okolnikova Kilkova itd.

* Nemškega cesarja pričakujejo 15. dne junija k razstavi na Dunaji, kjer ostane 14. dní. Malo dni pred odhodom njegovim pride car Ruski na Dunaj ter tudi kakih 14 dni ostane ondi. — Šah (cesar) Perzijski, ki tudi pride na Dunaj, pa ne bode nazaj gredé šel čez Carigrad in Aden, ampak čez Italijo, Buri, Meko in Medino, kjer nekoliko dni ostane, potem pa se po Perzijskem zatoku vrne domú. To je prvikrat, da Perzijski šah zapustí svojo državo, ker verska in narodna zapoved veže vladarja, da ne sme iz države svoje.

* O tistih 500.000 gld., ki so, kakor je posl. Fux rekel v državnem zboru, namenjeni duhovnom za „premijo ustavoverstva", je trdil Tirolski časnik „Tir. St.", da se je celó malo duhovnov oglasilo za-njo. Vladni dopisnik v „Brün. Zeitg." pa trdi, da to ni res, in dokazuje po številkah, na marsikako stran zanimivih. On pravi, da se je od tega polmilijona razdelilo 413.135 gold., in sicer se je dalo v doljno Avstrijo 49.300 gld., v zgornjo 13.900 gold., na Salcburško 2500 gold., na Štajarsko 22.730 gold., na Koroško 17.620 gold., na Kranjsko 8460 gold., na Tržaško, Goriško in v Istro 18.990 gold., v Tirole in Vorarlberško 15.240 gold., na Česko 53.340 gold., na Moravsko 40.830 gold., na Šlezko 14.600 gold., v Galiciji 129.935 gold., v Bukovino 6220 gold. in v Dalmacijo 19.470 gold. V vsem skupaj je bilo prošnjikov 4975, kterih je pa bilo obdarovanih le 3798. Razmera med prošnjiki in obdarovanimi je pa bila taka: v doljni Avstriji 247:222, v gornji 173:108, na Salcburškem 27:22, na Štajarskem 153:134, na Koroškem 188:156, na Kranjskem le 50:48, na Tržaškem, Goriškem in v Istri 265:225, v Tirolih in Vorarlbergu 120:100, na Českem 292:254, na Moravskem 301:274, na Šlezkem 151:130, v Galiciji 2598:1723, v Bukovini 46:43, v Dalmaciji 364:356. — Kranjski duhovščini gré tedaj čast, da je najmanj hrepenela po Fuksovi „premiji".

* Toča je začela letos zgodaj po Goriškem strašiti; 8. t. m., ko je po gorah blizo Gorice snežilo, je močno poškodovala trte in sadno drevje pri Zagradu, Gradišči in Ronkih; 11. dne t. m. je sodra v Gorici priletala, pa brez škode; v noči od 11. do 12. t. m. je pa v Pedrovem in v Polji, Rihenberške soseske, precej škode naredila.

Naši dopisi.

Iz Gorice 18. aprila. — Vodstvo c. k. poskuševališča svilorejskega je 1. dne t. m. oklicalo, da se šola na tem zavodu začne 12. dne maja in da traja 6 tednov; za nauk teoretični in praktični v nemškem in laškem jeziku se plača 10 gold., v slovenskem jeziku je menda zastonj, ker ga nič — ni! Oglase učencev za to šolo sprejema vodstvo do 10. maja. Kdor pa se hoče učiti samo preiskovanja z mikroskopom (ta nauk se začne 1. junija in traja do konca septembra) plača le 5 gold. — Gosp. profesor Povšè potuje kot učitelj kmetijstva po deželi z veliko pohvalo in hvalo vseh, ki slišijo njegove temeljite in lahko umevne nauke. — Pri volitvi mestnega odbora v 3. razredu je sijajno zmagala konservativna stranka. Več o tem Vam poroča gotovo Vaš navadni dopisnik, čegar poročila jako radi čitamo v Gorici, ker zmirom pravo zadenejo.

Iz Notranjskega 19. aprila. — Spomlad je. Že švigajo in cvrčijo urne lastovke okoli nas, ki so ravnokar priromale iz daljnih tujih krajev. Vemo pa dobro, da lastovke so silno koristne tice, ker mnogo in mnogo škodljivih mrčesov pokončajo. Te romarje imamo toraj radi, in jih vselej veselo sprejmemo. Razun koristnih lastovk privleče se navadno zdaj spomladi tudi neka druga svojat iz Laškega v naše kraje. Danes je bil neki Primorec iz Tržaške okolice pri meni ter mi je tužno pripovedoval, da ne more v Trstu dela dobiti, rekši, da skoraj vsi navadni delalci (dninarji), kar jih Trst v magazinih, pri razkladanji na barkah itd. potrebuje, so večidel Italijani, ki priromajo iz Beneškega; domačin pa se mora tem tujcem in zagrizenim sovragom Avstrije umakniti, ter si drugej po svetu dela iskati. Taka je zdaj po vseh mestih na Primorskem, kjer so Lahoni naseljeni, ki znajo drug druzega jako izvrstno podpirati, da se na taki način na slovenskih tleh močno vgnjezdijo, ubozega Slovenca pa obirajo in zatirajo z neznačajnimi sredstvi. Mnogokrat slišimo Lahe se pogovarjati med seboj: „Trst je tako naš, kraljestvo Italijansko pa sega do Save". Kedaj neki bodo gospodje na Dunaji, ki imajo vladno krmilo v rokah, spreviideli, da, kakor od zgor silijo Prusjaki v Avstrijo, tako od zdolej Italijani? Mislijo mar, da vse to delajo iz ljubezni do nje?!

Iz Ribniške doline 19. aprila. (Zopet ogenj!) Nesreča ognja čedalje bolj pogosto obiskuje naše kraje. V 5. listu „Novic" smo brali, da je pogorela ena hiša v Malem logu Ložko-potoške fare, in oni dopisnik bi lahko zopet povedal, da so pogoreli 4 skedni v Travniku 29. dne u. m.; skedenj, v kterem se je ogenj začel, je zdaj že v četrto pogorel. Ljudje sploh trdijo, da to ni zgolj nesreča, ampak je tudi nemarnost in lahkomišljenost gospodarjeva vmes; žalibog, da je potegnila v nesrečo še nedolžne sosede, kteri, že pred siromaki, so res usmiljenja vredni. Enemu je menda, ker živine ni imel čez zimo, zgorela vsa krma, ki bi mu bila zdaj lepe denarce vrgla; tako je tudi drugim zgorela krma, ki so jo še mnogo imeli, in vse kmetiško orodje, enemu tudi ves živež in seme. Zavarovan je bil menda en sam gospodar. Dopisnik iz Ložkega potoka je po prvem požaru v „Novicah" povdarjal, kako potrebno bi bilo, da si občina oskrbí gasilno orodje, kteri napravi so posebno Maloložani bili vedno nasproti, ter so s svojo trmo ovirali, da Potočani še zdaj ničesa nimajo v roke vzeti, kedar jih nesreča obišče. Pravil mi je nedavno nekdo, komur smem verjeti, da tem nasprotnikom so se pridružili še štirje drugi veljavni možje, ter da so nadučitelja celó pri c. kr. okrajnem šolskem svetu tožili ko nemirneža, ki ljudí zapeljuje v to, da bi si omislili gasilnice, češ, da so v Ložkem potoku popolnoma nepotrebne, vsaj Potočani znajo vsak ogenj s sekiro pogasiti; oni namreč mislijo, da za gasilnice je treba več vode, kakor se je tako, pa brez koristi, polije. Ko bi bili ti štirje možje res taki ču-

dodelniki, kakor so pisali v Kočevje, lahko bi Ljubljanski fajerberisti hiteli v Ložki potok k njim v šolo, kajti potem bi jim ne bilo treba druzega orodja seboj vlačiti kakor samo sekire. Iz prijateljskega pisma sem zvedel, da marljivi gosp. kaplan F. A. ravno zdaj pobira denar za dve gasilnici in da ljudje za to napravo jako radi novce darujejo. To je tedaj veselo znamenje, da vsi drugi Potočani zunaj imenovanih štirih ne zaupajo sekiram, in tako končam svoj dopis s tem, da veseli vidimo, da zopet ena občina dobi gasilnice.

Sosed Potoški.

Iz Novega mesta 19. aprila. — V tacih nevarnih časih, kakor živimo sedaj, zarad Turške goveje kuge, pazijo previdni ljudje na vse, kar se godí. Mogoče je, da kakošno reč povedó, ki ni resnična ali ki je vsaj drugače, kakor jo slišijo. Vendar je zavoljo grozne nevarnosti bolje, če se iz komarja delajo sloni, kakor da se sloni vničijo za komarje. Naj tedaj k svojemu dopisu, da se ljudje čudijo, kako lahko se pri županu Podgorskemu dobivajo listeki, s kterimi se voli gonijo čez Gorijance, dostavimo še nekaj, kar ljudem dela strah. Gori na Gorijancih je srenjski svetovalec gosp. Zajec, pri kterem tudi se dobivajo taki listki. Véliko nedeljo popoldne je pa sam Gorjanski svetovalec koračil ali se peljal memo vojaške straže, da je unkraj Gorjancev kupljene vole po véliki cesti čez mejo spravil. Vojaki na straži so se neki temu ustavljali; al mogočni srenjski mož jim reče, da njegovi voli že smejo čez mejo, da on ima več o tej zadevi povedati, nego vojaški poveljnik, s kterim so mu vojaki grozili. In pustila je straža vole čez mejo. Kmalu za njim jih prižene drug znan volovsk barantač; in kar je Petru pripuščeno, naj tudi Pavel stori — si mislijo vojaki na straži. In gnali so se voli do svetovalčeve hiše, — prekupec pa jih je prec drugi dan gnal naprej v Doberniče na sejm in ž njim drugi barantač tudi še en par, ktere je tiste dni čez mejo prignal. Pravijo — ali je res ali ne, ne vem — da so eni voli poprej celó podkovani bili. Ako je to istina, je pa tudi istina, da so prišli čez Kupo iz Reške ceste, toraj iz okuženega kraja. Vojaki so to koj naznanili. Kaj so opravili, ne vem. Celó blizo mesta, v Gutnovas, je prignal neki barantač še drugi par volov; ta pa brez listeka, po ovinkih. Kmetje po vaséh, skozi ktere je urno vole podil, bi ga bili prijeli; pa, ko vidijo in slišijo, kako se godí po véliki cesti očitno, so ga le svarili in se zeló hudujejo čez tako izvrševanje oklicanih zapoved. — To je menda tista ljubeznjiva „skrb za domovino“, s ktero se ponaša marsikdo! Nadjamo se, da je c. kr. okrajno glavarstvo dogodbe na Gorjancih zvedelo; vsaj so vojaki, na Gorjancih postavljeni, sami to čudno novico meščanom prinesli; zato mislimo, da tudi okrajno glavarstvo jo je zvedelo in da po pravici kaznuje prelomljevalce oklicanih postav. Če se kuga zatrosi po deželi, kdo bode poravnal škodo ubogim Podgorcem in morebiti celi deželi? Zapovedi morajo biti za vse enake! Vsem ena mera! — Druzih novic ni posebnih v našem mesticu, kar so se potolažili prusjaki, ali kakor jim tù pravijo „pujsjaki“ z našemljeno veselico v kazini. Le to je novo, da več fantov se mora po novi postavi s puškami uriti, ko bi se jim veliko bolj pristale matike, da bi kopali toliko hude letošnje brazde.

Iz Ljubljane. (*Priprave za direktne volitve.*) Iz Novega mesta nam je 18. dne t. m. došlo poročilo, da so gospodje Peter Grasselli, dr. Vošnjak in dr. V. Zarnik sklicali shod slovenskih rodoljubov v Ljubljano na belo nedeljo 20. aprila v posvet za organizacijo volitev in ustanovitev centralnega volilnega odbora za vse slovenske dežele in pa za posvetovanje o poslancih za državni zbor. Dasiravno je, kakor smo od več povabljenih slišali, osupnilo mnogotere narodne može to, da so edino le gori imenovani gospodje podpisali in razposlali vabilo o velevažni deželni zadevi, je vendar nekoliko povabljenih prišlo v Ljubljano v skupščino, ki je neki z večino glasov sklenila, da v tako važnem trenutku je treba vzajemnega in složnega delovanja, ako hočemo Slovenci zmagati svoje nasprotnike, ki bodo delali z vso silo. Po tem večinskem sklepu se toraj niti ni volil centralni volilni odbor niti se niso kandidatje odločili, kakor je nameraval program dotičnega sklica. — Mi popolnoma odobrujemo ta sklep, ki je edino primeren našim okoliščinam. O zadevi centralnega odbora pa je naše mnenje to, da skoro nemogoče je, v Ljubljani sestaviti centralni odbor za vse slovenske pokrajine, in da tudi potreben ni. Nemogoče — pravimo po večletnih skušnjah zato, ker pododbori tam, kjer več volilnih okrajev skupaj voli, nasvetujejo centralnemu odboru mnogokrat različne kandidate, o kterih ima potem glavni odbor odločiti, kdo naj se stavi za kandidata; — to pa je nekako oktroiranje, ktero utegne pravo zadeti le tam, kjer so centralnemu odboru krajne okoliščine dobro znane; kjer pa niso, ondi utegne odločba tudi taka biti, da ni po volji večini volilcev. Al tudi potreben ni centralni zbor zato, ker vsaka dežela izvršuje svoj posel najlože in na najkrajši poti. Iz gotovega vira vemo, da je na Goriškem že vse vredjeno o kandidaturi za direktne volitve, in isto tako je na slovenskem Koroškem. Tudi Čehi imajo svoj posebni volilni odbor za Česko in drug odbor za Moravsko; ravno tako Nemci liberalne, pa tudi federalistične stranke (na pr. Tirolci, Štajerci itd.). — Vsaka dežela naj ima toraj svoj volilni odbor, kakor je bilo do sedaj pri vseh volitvah. Za Kranjsko naj to stvar zopet v roke vzame odbor „Slovenije“, pomnožen z narodnimi deželnimi poslanci, kakor se je to s sijajnim vspehom godilo pri vseh volitvah od 1867. leta počenši. Ta odbor v Ljubljani naj se obrne do znanih mu veljavnih rodoljubov na deželi po vseh okrajih, da ondi sestavijo toliko volilnih pododborov, kolikor jih po krajnih razmerah za potrebno spoznajo, kajti taki pododbori, zaupni možje ljudstva, so potem prava desna roka centralnemu zboru. Taka vzajemnost pododborov s centralnim odborom bode polajšala srečni izid volitev tem bolj, ako na čelu centralnega odbora stojé možjé, kterim je dežela že v mnogih prilikah skazala svoje zaupanje. In po nevtrudljivem in složnem delovanji pod krilom starodavnega slovenskega gesla nam je tudi v hudi borbi z nasprotniki vprihodnje zmaga gotova!

— (*Deželna sadje- in vinorejska šola*) na posestvu grofa Lanthieria na Slapu v Vipavski dolini je tedaj narejena. Dolgo so trajale obravnave, da se je v red spravilo vse; zdaj so dognane. Pretekli teden je deželni odbor s pritrjenjem odbora družbe kmetijske brez razpisa podelil službo vodstva in prvega učitelja gosp. Rihardu Dolencu, ki ima vse, tudi po ministerstvu kmetijstva priznane lastnosti za to mesto. Gosp. R. Dolenc je dovršil kmetijske študije na viši kmetijski učilnici v Ogerskem Altenburgu in se je podal, po dovršenem učenji lanoreje v Moravskem Schönburgu, v učilnico sadje- in vinorejsko v Klosterneuburg, ki sloví za prvo v Avstriji. Z izvrstnim vspehom je dovršil tudi te študije, kar mu je toliko lože bilo, ker je iz svoje domovine prinesel mnogo znanstva v sadjereji in vinstvu v šolo. Bralcem „Novic“ je gosp. R. Dolenc že veliko let znan kot strokovnjak v mnozih razdelkih kmetijstva in kot izurjen slovensk pisatelj. Ker ga navdaja iskrena želja koristiti domovini na svojem novem mestu in je zato tudi pustil na Tirolskem mu

ponujano službo vodje in učitelja kmetijske šole, zato smo trdno prepričani, da bode pravi mož na tem mestu. V današnjem „Oglasniku“ pa beró bralci tudi razpis druge učiteljske službe, službe vrtnarja (vincarja) in pa razpis 8 štipendij za šolo na Slapu. Ko bode na Slapški grajšinici tudi vse drugo za šolo vredjeno, se bode začetek šole oklical, da se oglasi vsak, kdor bode hotel to šolo obiskati. — Gotovo bode ta šola na veliko korist vinstvu v krasni naši Vipavski dolini, pa tudi napredku vinoreje še drugej. Zato more naša dežela hvaležna biti, da je v blagem g. grofu Lanthieri-u našla dobrotnika, kteremu ostane nevenljiva zasluga za napredek sadje- in vinoreje v domovini naši. — To bode tedaj tretja za pospeh blagostanja deželnega delajoča šola, ker kovaško in živinozdravniško že od leta 1850, gozdarsko pa od 1870. leta imamo, pa upamo, da dobimo kmalu tudi četrto, to je, popolno kmetijsko šolo na Dolenskem.

— Iz gotovega vira je včeraj prišlo iz Dunaja poročilo v Ljubljano, da novi škof Ljubljanski je imenovan; kdo pa da je, poročevalec še ni mogel povedati.

— Na drugi strani povemo več o odlikovanji s častnimi redi in križci, za ktero je ministerstvo nasvetovalo mnogo mož po njihovem službenem stališču ali odlični njihovi ustavovernosti. Na Kranjskem so tako prejeli centralni red železne krone 3. vrste gospodje Dežman, dr. Schöppl in pl. Langer.

— Pisma iz Dunaja nam naznanjajo, da je strašanska zmešnjava iz vseh krajev dohajočega blaga v razstavo.

— Kakor slišimo, segajo rodoljubi močno po knjigah in druzih tiskih, ki so bili v zadnjem „Oglasniku“ iz dozdaj malo znane zaloge Blaznikove naznanjeni. Za ljudske nadaljevalne šole, čitalnice itd. res ni lahko cenejših bukev si omisliti.

— V 15. listu Českega časnika „Svetozor“ nahajamo radostni pod naslovom: „Obrazy z Krajinska“ popis Postojnske jame s 7 slikami od rodoljuba gosp. Jan. Lego-ta, kojemu gre čast in hvala, da se zanimiva za lepe slovenske kraje in jih na ogled stavi bratom našim na Českem.

— Gosp. Peter Cebin, učitelj v Kranji, je praktično misel, da se učenec mlad ali star igraje nauči cirilico, lepo izvršil na tabli, na kteri je v 2 vrstah 34 predalčekov, v kterih je po 5 na debelem črnem papirji belo malanih cirilskih pismenk. Ko se učencu pové, kako se glasí vsaka pismenka, si potem, iz predalčkov jemaje pismenke, kmalu naučí, sestavljati cele besede. Neki učenček, 7 let star, se je v dveh večerih prav dobro naučil cirilico. Preč. gosp. Matija Majar, vrednik „Slovana“, bode gosp. Cebinu gotovo hvaležen za to jako praktično idejo.

— (*Slovensko gledališče.*) Na korist regiseurja in igralca dramatičnega društva g. Josipa Nolli-ja se bode predstavljala jutri četrtek 24. aprila nova iz življenja posneta igra s petjem v 5 dejanjih „Požigalčeva hči“, spisal Jos. K. Tyl, poslovenil Josip Staré.

— (*Pobirki iz časnikov.*) Mnogi govori pri glasoviti pojedini v kazini, „volilni reformi“ na čast, niso našli milosti v Prusaški „Deutsche Zeitg.“. Dr. Kalteneggerjev govor jej je premiren — „eitles Wortgeflunker“; tako tudi dr. Lušinov; s knezom Metternichom se norčuje, da bode še kedaj „liberal“ in „Nemec“; najhuji pa jo je skupil baron Wurzbach, češ, da je njegov govor bila le beseda „ad captandam benevolentiam“ za volitev v prihodnji državni zbor. — O sprijaznenji in spravi strank noče nemški Robespierre nič slišati; boj mora biti — pravi — „bis ans Messer“. Nasproti vsemu temu pa je radostnega srca gledal Krškega kovača Engelsbergerja in Šenčurskega Goloba kot zvezde „boljega duha, ki se povrača v srca naših kmetov“; s posebnim veseljem pa še omenja stara „Pressa“ govor Golobov, s kterim se je spominjal „zapeljanega ljudstva“. Naši pošteni kmetje se bodo smejali slišati milovanje Golobov o „zapeljanem ljudstvu“, ako jim na misel pride, kako „lepo“ se je Golob z Maselnom vred obnašal proti občespoštovanemu gosp. Koprivnikarju! No! takim „aposteljnom“ nemškutarskega liberalizma, če tudi po deželi gredó, kakor „Laibacherica“ priporoča, kot „Wanderlehrerji“, bode naš narod pokadil z ajdovco. — Kar pa še „Deutsche Ztg.“ nam odkrije, je to, da se pri pojedini kazinski poleg kapunov gostom tudi na mizo dala osnova „konst. društva“ o volilnih agitacijah, po kteri se v Ljubljani ustanoví centralni komité, v Postojni, Novem mestu in Kranji pa podkomiteti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Pozornost cele Avstrije bila je pretekli teden, od 16. do nedelje 20. dne t. m., obrnjena na prestol cesarski, kjer se je z velikanskimi slovesnostmi vršila poroka hčerke cesarjeve, svetle nadvojvodinje Gizele, z Bavarskim princem Leopoldom. Od vseh strani velikega avstro-ogerskega cesarstva dohajale so na Dunaj deputacije ali adrese, ki so čestitale veselemu venčanju, ki je sijajno bilo preteklo nedeljo v cesarjevi kapeli.

Presvitli cesar je v spomin tega dneva podelil okoli 90 častnih redov in križcev. Odlikovanje najviših dvornih uradnikov in opravnikov ces. kabineta, kakor tudi odlikovanje posamesnih oseb slavnostnih odborov in deputacij, to se strinja s takimi slovesnimi navadami; druga mnoga odlikovanja po nasvetu ministerskem pa so znamenja današnjega političnega stanja.

— Državnemu zboru konec bode 24. dne t. m. — 35 Poljskim poslancem, ki so zapustili zbor in jih brez izgovora ni bilo več nazaj, je zbornica vzela pravico poslanstva v zbor in delegacijo. Čemu pa je g. Črne, ki je s Poljaci vred izstopil, 21. dne t. m. zopet prišel v državni zbor, to nam je zastavica, ki je nikakor uganiti ne moremo; vsaj doslednosti ne kaže!

— Kdaj se skliče novi državni zbor, nihče še ne vé. Isto je z deželnimi zbori.

— V razstavi na Dunaji so Magjari potisnili Hrvate tako silno na stran, da jim za njihovo blago skoro nič prostora ne ostane. Zato po „Obzoru“ več razstavnikov ne bode nič izložilo in svoje že poslane stvari nazaj vzelo. Strašanska je res oholost Magjarska!

— Sv. oče papež, kterega so te dni liberaluški časniki po sili hoteli na pol mrtvega imeti, je zopet zdrav; bolezen bila je le lahko revmatična vročnica.

Žitna cena

v Ljubljani 19. aprila 1873.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 70. — banaške 7 fl. 10. — turšice 3 fl. 30. — soršice 4 fl. 20. — rží 4 fl. 20. — ječmena 2 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 50. — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 1 fl. 80.

Kursi na Dunaji 21. aprila.

5% metaliki 70 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 107 fl. 8 kr.
Narodno posojilo 73 fl. — kr.	Napoleondori 8 fl. 70 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici Ljubljani.